

Asia: VN/10384/2019 VM212:00/2018

Lausuntopyyntö järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä ja yhdenmukaistamisesta

1 Taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Säätiö

2 Ehdotukset järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi

Ehdotus 1: Valtionavustustoiminnassa siirrytään uuteen, valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaisuutta edistävään toimintamalliin.

Tuotonjakoministeriöt siirtyvät valtionavustustoiminnan uuteen toimintamalliin ja ottavat käyttöön sitä tukevat valtionavustustoiminnan verkkopalvelut. Tuotonjakoministeriöt siirtyvät toimintamalliin kehittämisprojekteissa siten, että verkkopalvelut ovat kaikkien käytössä vuoteen 2024 mennessä. Valtionavustuskäytännöt yhdenmukaistetaan valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaiseksi.

Yhdenmukaisuutta edistävä toimintamalli on kannatettava, ja sen voi nähdä edistävän avustuksen saajien raportointia ja vähentävän hallinnollista taakkaa. Uudistuksen yhteydessä olisi kiinnitettävä huomiota käytettävyyteen ja monipuolisuuteen siten, että avustuksen hakijalle tarpeelliset tiedot olisivat käytettävissä hakemusta tehdessä ja hallinnoitaessa. Etenkin tiedot avustus- ja maksatushistoriasta ovat hyödyllisiä. Lisäksi yhdenmukaisuuden tavoitteesta huolimatta toimintamallin tulisi ottaa huomioon erityyppiset kehittämishankkeet, jotta välttyttäisiin lisäselvityspyynnöiltä. Verkkopalvelun tulisi myös huomioida eri hakuajat.

Ehdotus 2: Valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta suunnitellaan yhdessä uudella tavalla.

Tuotonjakoministeriöt hyödyntävät valtionavustuksia ja niiden käyttöä koskevaa tietoa uudella tavalla valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa, kuten valtionavustusten kohdentamisessa. Sitä varten tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusprosessejaan ja käyttävät yhteisiä verkkopalveluja. Järjestöt ja valtionapuviranomaiset suunnittelevat valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta yhdessä uudessa toimintamallissa, mikä edistää ennakoitavuutta ja jatkuvuutta ja auttaa ottamaan toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset entistä paremmin huomioon.

Viranomaisten ja järjestöjen yhteistyössä tapahtuva vaikuttavuuden suunnittelu on tervetullutta. Suunnitteluun olisi otettava mukaan erilaisia ja moniarvoisia järjestöjä, ja vältettävä tilannetta, jossa suuret kattojärjestöt määrittelisivät toimintamallit omista lähtökohdistaan. Suunnitteluun osallistuvien järjestöjen vaihtuvuus on varmistettava.

Ehdotus 3: Valtionavustustoimintaan osallistuvien toimielinten tehtäviä ja toimintatapoja yhdenmukaistetaan.

Tuontajakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusten arviointiin ja valtionavustustoimintaan liittyvien neuvottelukuntien, toimikuntien ja jaostojen tehtäviä ja toimintatapoja soveltuvin osin. Tehtävien ja toimintatapojen painopiste on jatkossa valtionavustuspolitiikan arvioinnissa, valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa ja yhdenmukaisten valtionavustuskäytäntöjen jatkuvassa kehittämisessä. Tarkoituksena on lisätä valtionapuviranomaisten ja järjestöjen välistä viestintää ja vuorovaikutusta.

Ehdotus on kannatettava.

Ehdotus 4: Järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjä yhdenmukaistetaan mahdollisuuksien mukaan.

Tuontajakoministeriöt yhdenmukaistavat järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjään. Yleisavustuksilla rahoitetaan järjestöjen varsinaisen toiminnan bruttokustannuksia. Tuontajakoministeriöt luovat yhteisen tavan arvioida, miten järjestön kokonaisvarallisuus vaikuttaa valtionavustusten harkinnassa ja myöntämisessä. Tuontajakoministeriöiden erilaisia omarahoituskäytäntöjä selvitetään lisää ennen ehdotuksen toteuttamista.

Ehdotus vie avustuskäytäntöä oikeaan suuntaan. Yleisavustus tulee palauttaa takaisin alkuperäiseen muotoonsa, eli ne olisi myönnettävä jatkossa aitoina yleisavustuksina eikä kohdennetuiksi avustuksiksi muutettuina. Tällöin myönnettävän avustuksen määrä määrittäisi yksiselitteisesti rahoituksen myöntäjän tahtotilan siitä, miten ja missä määrin järjestön toimintaa halutaan rahoittaa.

Järjestöjen todellisuudessa käytettävissä oleva nettovarallisuus tulee huomioida ja huomioida myös konserninäkökulma. Käyttöomaisuudeksi luokiteltavissa olevaa omaisuutta ei tulisi käytännössä lukea varallisuuteen ja siten välillisesti ajaa järjestöjä kiinteän omaisuutensa pakkorealisoiteihin omarahoitusvaatimusten täyttämiseksi.

Mikäli STEA-rahoitteisille avustuksille tulee omarahoitusosuusvaade, on oltava tarpeeksi siirtymäaika, jotta järjestöjen omaa varainhankintaa saadaan käynnistettyä. Varainhankinnan kautta saatua varallisuutta ei myöskään pitäisi ottaa huomioon kokonaisvarallisuutta arvioitaessa.

Järjestöjen oman varainhankinnan vahvistaminen on kannatettava tavoite, mutta A-klinikasäätiö korostaa, että järjestöt ovat eriarvoisessa asemassa pyrkiessään herättämään yleisön kiinnostusta avustus- ja lahjoitustoimintaan. Päihde- ja riippuvuushaitoista kärsiviä ihmisiä auttavan järjestön näkökulmasta kohtuullisenkin avustus- ja lahjoitustason saavuttaminen edellyttää tuntuvia investointeja varainhankintaan. Onnistuessaankin yksityisiltä tai yritysrahjoittajilta kerätty rahoitus

olisi todennäköisesti epävarmemmalla pohjalla kuin monen muun toimijan tapauksessa. Olisi myös ristiriitaista, jos omalla varainhankinnalla ansaitut avustukset ja lahjoitukset kaiken lisäksi vähentäisivät valtionapua.

Ehdotus 5: Järjestöjen toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt soveltavat mahdollisimman yhdenmukaisia toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita harkitessaan ja myöntäessään yleisavustuksia järjestöille. Perusteita arvioidaan sekä suunnitellun että toteutuneen toiminnan perusteella. Tuotonjakoministeriöt päättävät, kuinka ne soveltavat arviointiperusteita mahdollisine painotuksineen päätöksenteossa.

A-klinikkasäätiö ymmärtää ehdotuksen tarkoituksen ja kannattaa sen taustalla olevaa pyrkimystä. Korostamme kuitenkin, että kaikkeen kansalaisjärjestötoimintaan soveltuvia yhdenmukaisia arviointiperusteita on vaikea löytää. Erityisesti tämä ilmenee haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten auttamisessa: onnistuminen vakavista riippuvuuksista kärsivien ihmisten ja heidän läheistensä auttamisessa voi tarkoittaa yhtä hyvin elämänlaadun parantumista kuin heikkenemisen estymistä. Näin ollen näennäisesti muuttumatonkin tilanne voi tarkoittaa onnistumista. Ylipäätään arvioinnin kehittämisessä tulee huomioida järjestöjen erilaiset toiminnot ja kohderyhmät.

Yleisavustusten arvioinnin perusteet on suunniteltava harkiten, niitä ei tule arvioida samoin periaattein kuin kehittämistoimintaa. Järjestötoiminnalta edellytettävän vastuullisuuden kriteerit on määriteltävä yhteistyössä järjestöjen kanssa. Tarvitaan aitoja ja mitattavia vastuullisuuskriteerejä.

Ehdotus 6: Järjestöille voidaan myöntää kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti.

Tuotonjakoministeriöt voivat myöntää järjestöille yksi- tai kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti. Kahdeksi vuodeksi kerrallaan myönnetty yleisavustus ei poista sen saajan vuotuista raportointivelvollisuutta. Järjestöt voivat hakea ensimmäiset kaksivuotiset yleisavustukset vuoden 2024 valtionavustushauissa. Kaksivuotiset yleisavustukset rahoitetaan valtion yhden vuoden talousarviosta.

A-klinikkasäätiö kannattaa esitystä. Etenkin jo aiemmin myönteisesti arvioidun toiminnan rahoitus on perusteltua myöntää pidemmäksi ajaksi, mikä osaltaan mahdollistaa toiminnan ennakkoinnin ja pitkäjänteisemmän suunnittelun.

Ehdotus 7: Järjestöt välittävät valtionavustuksia edelleen siirron saajille mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla.

Valtionavustusten edelleen välittäminen perustuu tuotonjakoministeriöissä valtionavustuslain uudistamisen yhteydessä laadittavaan tulkintaohjeeseen. Tuotonjakoministeriöiden valtionavustusehdot ja -rajoitukset sekä delegointisopimusmallit yhdenmukaistetaan. Samalla varmistetaan, että siirron saajille edelleen välitettyjen valtionavustusten käyttöä koskeva tieto on avointa ja läpinäkyvää valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaisesti.

A-klinikkasäätiö kannattaa yhdenmukaistettavaa mallia. Erityisesti useamman järjestön hakemassa yhteisrahoituksessa mahdollisuus rahoituksen eteenpäin siirtoon saattaa hyödyttää kaikkia

osapuolia ja lisätä joustavuutta olosuhteiden muuttuessa. Eteenpäin delegoitujen avustusten saajan vastuut on määriteltävä vahvasti, ja vastaavasti avustuksia välittäviltä organisaatioilta tulee edellyttää vastuullisuutta ja hallinnollista kyvykkyyttä.

Ehdotus 8: Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä.

Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä järjestämällä sen tiimityönä. Taloustarkastuksen tehtävät on myös perusteltua yhdenmukaistaa vastuineen tuotonjakoministeriöissä. Järjestöjen taloutta ja toiminnan tai hankkeen tuloksellisuutta sekä toimintaympäristömuutoksia koskevaa tietoa hyödynnetään entistä laajemmin valtionavustusprosessien eri vaiheissa.

Ehdotukset ovat kannatettavia, jos ne voidaan toteuttaa ilman järjestöjen hallinnollisen taakan lisääntymistä. Ministeriöiden tiimityössä on toivottavaa mahdollisimman moniammatillinen työote, joka mahdollistaa itse hakemuksen mutta myös hakijan kokonaisvaltaisen arvioinnin. Substanssiosaamisen, hallinnollisten ja taloudellisten kyvykkyyksien, vastuullisuuden ja luotettavuuden arvioinnit tulee olla hallinnassa ja tasapainossa. Valmistelutyön johtamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

3 Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Yleiset huomiot Järjestöjä koskevat valtionavustuskäytännöt: Ehdotukset niiden kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi -julkaisusta

Valtionavustustoiminnan ja julkisen rahoituksen vaikuttavuus ja tehokkuus ovat tärkeitä tavoitteita järjestötyön laadun ja julkistalouden kestävyuden kannalta. Avustuskäytäntöjen digitalisointi ja yhdenmukaistaminen vievät näitä tavoitteita kohti.

On tärkeää, että uudistustyön lähtökohtina mainitut järjestöjen autonomia, byrokratian vähentäminen, ennakoitavuus, yhdenvertaisuus, pitkäjänteisyys ja avoimuus näkyvät myös uudistuneen valtionavustustoiminnan lopputuloksessa.

Valtionavustustoiminnan kehittämistä koskevat yleiset huomiot

-

Jouhki Hannu
A-klinikkasäätiö